

Received: 28.04.2021
Accepted: 16.07.2021
Published: 30.12.2021

Roczniki Administracji i Prawa
Annuals of The Administration and Law
2021, XXI, z. specjalny: s. 341-357
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0015.6406
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Aneta Krasuń*

Nr ORCID: 0000-0002-2077-827X

STATUS PRAWNY MEDIATORA

LEGAL STATUS OF THE MEDIATOR

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest przeprowadzenie analizy statusu prawnego mediatora w postępowaniu mediacyjnym, skupiając się przede wszystkim na mediatorach, którzy zostali wskazani do rozpatrywania spraw z zakresu prawa pracy. W prezentowanej publikacji odniosę się do wymogów prawnych w stosunku do mediatora, które są wskazane zarówno w przepisach prawa, jak i w przepisach rangi ustawowej, oraz do wymogów niemających charakteru normatywnego.

Słowa kluczowe: mediator, pracownik, pracodawca, kwalifikacje, status

Summary: The purpose of this article is to analyze the legal status of the mediator in mediation proceedings, focusing primarily on mediators who have been appointed to handle cases in the field of labor law. In the presented publication, I will refer to the legal requirements with respect to the mediator, which are indicated both in the provisions of law and in the provisions of statutory rank, and the requirements that are not of a normative nature.

Keywords: mediator, employee, employer, qualifications, status

WSTĘP

Na wstępie rozważań pragnę przybliżyć instytucję mediacji, która oznacza zorganizowane postępowanie o dobrowolnym charakterze, bez względu na jego nazwę lub określenie, w którym co najmniej dwie strony sporu próbują same osiągnąć porozumienie w celu rozwiązania ich sporu, korzystając właśnie z pomocy mediatora¹.

* mgr, radca prawny. Źródła finansowania publikacji: Wyższa Szkoła Humanitas; e-mail: anetakrasun@wp.pl

¹ K. Flaga-Gieruszyńska, K.W. Baran, *System Prawa Pracy*, tom VI: *Procesowe prawo pracy*, Warszawa 2016, s. 127.

Istotną okolicznością jest fakt, że mediator nie jest organem, natomiast stanowi łączenie, które pośredniczy pomiędzy roszczeniowymi stronami. Należy zauważyć, że ani Kodeks postępowania cywilnego, ani inna ustawa polska nie definiuje pojęcia „mediator”, natomiast definicję mediatora możemy znaleźć w dyrektywie unijnej². Z dyrektywy wynika, że jest to osoba trzecia, do której zwrócono się o to, aby przeprowadziła mediację w sposób skuteczny, bezstronny i kompetentny, bez względu na jej nazwę lub zawód wykonywany w danym państwie oraz sposób jej wyznaczenia lub formę, w której zwrócono się do niej o przeprowadzenie mediacji³.

WYMAGANIA FORMALNE WOBEC KANDYDATÓW NA MEDIATORA ZGODNIE Z KODEKSEM POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Zgodnie z art. 183² § 1 *in principio* k.p.c.⁴ mediatorem prowadzącym mediację może być wyłącznie osoba fizyczna. Wobec tego mediatorem nie może być osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna niezależnie od tego, czy posiada, czy nie posiada osobowości prawnej. Nie można też powierzyć przeprowadzenia mediacji (art. 183² § 1 k.p.c.) ośrodkowi mediacyjnemu i innym organizacjom zrzeszających mediatorów⁵.

Ponadto poza podstawowym warunkiem, że mediatorem ma być osoba fizyczna, ustawodawca przewidział również, że mediator ma posiadać pełną możliwość uczestniczenia w obrocie prawnym, czyli ma posiadać pełną zdolność do czynności prawnych, jak również korzystać z pełni praw publicznych. O ile właśnie kryterium pełnej zdolności do czynności prawnych nie budzi wątpliwości, o tyle w zakresie wprowadzenia wymogu korzystania z pełni praw publicznych budzi wątpliwości przede wszystkim w zakresie możliwości ustalenia tychże praw publicznych i ich prawidłowej weryfikacji w zakresie, czy na pewno wskazany mediator przez strony nie został ich pozbawiony.

W tym miejscu zwracam uwagę, że ani przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, ani przepisy Kodeksu pracy, jak również przepisy Kodeksu cywilnego nie podają definicji pojęcia praw publicznych. Definicji nie znajdzie się również w innych przepisach cywilnych. Biorąc pod uwagę cały system prawa, w przepisach Kodeksu karnego⁶ możemy znaleźć artykuł zatytułowany „Prawa publiczne”, nie wyjaśnia on

² Art. 3 lit. b dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych; dalej: „dyrektywa”.

³ Ibidem.

⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 1575); dalej „k.p.c.”

⁵ A. Bieliński, *Mediator w sprawach cywilnych – wybrane zagadnienia regulacji obcych i polskich*, ADR 2008, nr 3.

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r., poz. 1444); dalej: „k.k.”

jednak definicji, a jedynie wskazuje na ich zakres (art. 40 § 1 k.k.⁷). Zgodnie z przepisem do pełni praw publicznych zalicza się czynne i bierne prawo wyborcze do organów władzy publicznej, organu samorządu zawodowego lub gospodarczego, prawo do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego, jak również prawo do posiadania stopnia wojskowego, orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz zdolność do ich uzyskania⁸. Natomiast w przypadku orzeczenia pozbawienia praw publicznych sąd zawiadamia o tym fakcie z urzędu m.in. odpowiedni organ administracji publicznej właściwy dla miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu skazanego (art. 179 kodeksu karnego wykonawczego)⁹.

Ustalenie, kto korzysta w pełni z praw publicznych, wiąże się z pewnymi trudnościami, gdyż obowiązujące przepisy mówią o posiadaniu praw publicznych przede wszystkim w ujęciu negatywnym, tj. o ich pozbawieniu¹⁰. Zwracam uwagę, że pozbawienie praw publicznych stanowi środek karny stosowany w przepisach prawa karnego, w którym to orzeczenie kary dodatkowej pozbawienia praw publicznych ma charakter obligatoryjny przy skazaniu za zbrodnię, a fakultatywny przy skazaniu za występki¹¹. Brak zdolności do bycia mediatorem w sprawach cywilnych stał się jedną z licznych konsekwencji zastosowania tego środka karnego, do których należy również m.in. pozbawienie praw wyborczych¹².

Możliwość weryfikacji przez stronę, czy dany mediator nie został pozbawiony praw publicznych, jest dość problematyczne, gdyż taką informację można pozyskać w Krajowym Rejestrze Karnym¹³. Istnieje natomiast pewny mechanizm weryfikujący, czy dana osoba nie jest pozbawiona praw publicznych, gdyż w razie orzeczenia pozbawienia praw publicznych sąd zawiadamia o tym z urzędu m.in. odpowiedni organ administracji publicznej właściwy dla miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu skazanego, jak również organy i instytucje, w których skazany pełnił funkcje objęte utratą¹⁴. Jednakże, co do zasady, nie są to informacje dostępne dla osób postronnych, ponieważ każdy jest uprawniony do żądania informacji, ale o samym sobie¹⁵. Pracodawca jest również uprawniony do uzyskania odpowiednich informacji co do praw publicznych, jednakże dotyczy to sytuacji

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, art. 40 k.k.

⁹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2021 r., poz. 53); dalej: „k.k.w.”

¹⁰ E. Rudkowska-Ząbczyk, E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 1839 k.p.c.*, Legalis.

¹¹ K. Flaga-Gieruszyńska, K.W. Baran, *System Prawa Pracy*, tom VI: *Procesowe...*, s. 127.

¹² Art. 179 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2021, poz. 53, z późn. zm.); dalej: k.k.w.

¹³ Art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. z 2019 r., poz. 1158); dalej: k.r.k.

¹⁴ Art. 179 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2021, poz. 53, z późn. zm.); dalej: k.k.w.

¹⁵ Ibidem.

związanej i niezbędnej w stosunku do zatrudnienia pracownika, co do którego z przepisów ustawy wynika (bądź zastrzegł to sobie pracodawca), iż wymóg korzystania z pełni praw publicznych przez danego pracownika jest niezbędny¹⁶. Wobec tego pracodawca również nie będzie uprawniony, żeby zweryfikować, czy dany mediator nie został pozbawiony praw publicznych, chyba że mediatorem byłby pracownik zatrudniony u danego pracodawcy.

Wobec powyższego w celu zweryfikowania, czy dany mediator korzysta w pełni z praw publicznych, pożądanym będzie w praktyce wylegitymowanie się przez niego odpowiednim zaświadczeniem z Krajowego Rejestru Karnego albo uzyskanie stosownego dokumentu przez ośrodek mediacyjny, jeżeli mediator pozostaje z nim w stosunku pracy.

Moim zdaniem powyższa dywagacja nie znajdzie zastosowania w przypadku, jeżeli strony do postępowania mediacyjnego kieruje sąd – w takiej sytuacji to na nim spoczywa obowiązek weryfikacji, czy mediator, którego proponuje stronom, spełnia niezbędne warunki wprost określone przez ustawodawcę, czyli posiada pełną zdolność do czynności prawnych, jak również pełnię praw publicznych. W literaturze¹⁷ zwrócono uwagę, że to na sędzie kierującym sprawę do mediacji ciąży obowiązek sprawdzenia, czy osoba mediatora spełnia wymagania o charakterze podmiotowym, w szczególności czy nie została prawomocnie pozbawiona praw publicznych, które wskazałam powyżej. Jednakże w tym zakresie można mówić jedynie o obowiązku w sensie pozaprawnym, gdyż ustawa daje sądowi jedynie prawo do uzyskiwania informacji z Krajowego Rejestru Karnego¹⁸ w związku z prowadzonym postępowaniem, nie nakładając *de lege lata* w tym zakresie żadnego obowiązku¹⁹.

KWALIFIKACJE MEDIATORÓW

Przechodząc do kwalifikacji, które powinien posiadać mediator, należy zauważyć, że ustawodawstwo polskie nie stawia konkretnych wymogów w stosunku do mediatorów, którzy będą uczestniczyli w postępowaniach mediacyjnych, których przedmiotem będą sprawy z zakresu prawa pracy. Tylko w sprawach o rozwód i separację kodeks postępowania cywilnego wskazuje na potrzebę posiadania przez mediatora odpowiedniej wiedzy teoretycznej, w szczególności posiadania wykształcenia z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktycznych w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych²⁰. Natomiast w zakresie pozostałych spraw cywilnych, w tym jak wspomniałam po-

¹⁶ Art. 6 ust. 1 pkt 10 k.r.k.

¹⁷ R. Morek, *Mediacja w sprawach cywilnych*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009, s. 185.

¹⁸ Art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym.

¹⁹ R. Uliasz, *Kwalifikacje podmiotowe arbitrów i mediatorów*, ADR 2014, nr 4, s. 75 i n.

²⁰ Art. 436 § 4 k.p.c.

wyżej, w sprawach z zakresu prawa pracy, Kodeks postępowania cywilnego nie wymaga konkretnego wykształcenia. Wobec tego może to być każda osoba bez względu na rodzaj i poziom wykształcenia, a także zawód wyuczony lub wykonywany.

Jednakże należy mieć na uwadze, że chociaż ustawodawca wprost nie wskazał konkretnych kwalifikacji do prowadzenia postępowania mediacyjnego, to w przypadku, gdy strony nie dokonały wyboru osoby mediatora, Kodeks postępowania cywilnego w art. 183⁹ § 1 upoważnia sąd do wyznaczenia mediatora mającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju, biorąc pod uwagę w pierwszej kolejności stałych mediatorów.

Należy zauważyć, że problematyka kwalifikacji mediatora w sprawach cywilnych została w dość znaczny sposób przeanalizowana w literaturze poświęconej mediacji²¹. Zdaniem M. Bobrowicza mediacja jest tak dobra, jak dobry jest mediator²². Należy podkreślić, że według uzasadnienia projektu ustawy z 28 lipca 2005 r. umiejętność prowadzenia mediacji nie jest kwestią wiedzy mediatora, lecz jego osobowości, dlatego aby ułatwić stronom możliwość prowadzenia mediacji, nie przewidziano żadnych wymagań co do wykształcenia mediatora²³. Jednakże w doktrynie pojawiają się również zdania odmienne – i tak A.Z. Zienkiewicz uważa, że nie jest prawdą, że umiejętność prowadzenia mediacji nie zależy od wiedzy mediatora²⁴. Stwierdza, że sam ustawodawca dał temu wyraz, wskazując wprost art. 183⁹ § 1 k.p.c., art. 436 § 4 k.p.c., art. 445² k.p.c. w zw. z art. 436 § 4 k.p.c. i art. 570² k.p.c. w zw. z art. 436 § 4 k.p.c. na potrzebę posiadania przez mediatora wyznaczonego przez sąd – poza „umiejętnościami w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju”, „odpowiedniej wiedzy” bądź „wiedzy teoretycznej”, w szczególności odpowiedniego wykształcenia²⁵. Aktualnie przepisy nie nakładają obowiązku na mediatora, że warunkiem prowadzenia mediacji jest posiadanie przez niego wiedzy z danego obszaru prawa bądź określonego wykształcenia lub posiadania innych kwalifikacji, ponieważ przepisy wykonawcze tylko ogólnie określają dokumenty, jakie powinien przedstawić kandydat, który ubiega się o wpisanie m.in. przez prezesa sądu okręgowego na listę stałych mediatorów. Natomiast przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie ustanawiają żadnych szczególnych wymagań odnośnie do mediatora, który miałby prowadzić mediację w sprawach z zakresu prawa pracy. W takiej sytuacji powinny mieć zastosowanie

²¹ E. Bienkowska, L. Mazowiecka, *Kontrowersje wokół polskich regulacji prawnych dotyczących mediacji i mediatorów*, [w:] *Sąd dla obywatela – alternatywne rozwiązywanie sporów i rola sądów karnych*, red. A. Adamska-Gallant, J. Przygucki, Warszawa 2010, s. 54; A. Marek, *Mediacja – sposób rozwiązywania sporów pracowniczych*, „Służba Pracownicza” 2008, nr 3, s. 12.

²² M. Bobrowicz, *Mediacje gospodarcze – jak mediować i przekonywać*, Warszawa 2004, s. 33.

²³ Druk sejmowy nr 3213, Sejm IV Kadencji.

²⁴ A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*, Warszawa 2014, s. 121 i n.

²⁵ Ibidem, s. 121 i n.

ogólne wymagania określone w treści art. 183² § 1 k.p.c., gdzie zgodnie z tym przepisem mediatorem w sprawach cywilnych może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych.

Wobec powyższego rozważania, konstatuję, że podjęcie decyzji co do wyznaczenia osoby mediatora do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego powinno być uwarunkowane przede wszystkim przedmiotem sporu. Do każdego zakresu spraw mediator powinien posiadać wiedzę z danej dziedziny. Tak więc mediator uczestniczący w postępowaniu w sprawach gospodarczych powinien posiadać wiedzę m.in. w zakresie prawa gospodarczego, inną wiedzę mediator w sprawach rodzinnych, a jeszcze inną w przypadku spraw z zakresu prawa pracy.

Jednakże należy mieć na względzie, że Kodeks postępowania cywilnego daje jednak pierwszeństwo w wyborze mediatora stronom postępowania. Zaakcentowanie właśnie tego pierwszeństwa woli stron ma podkreślić aktywną rolę stron w zakresie kształtowania procedury i przebiegu mediacji oraz ułatwić realizację celu, jakim jest satysfakcja z ugodowego rozwiązania sporu, gdyż porozumienie stron konfliktu w kwestii wyboru osoby mediatora stanowiłoby pierwszy krok w stronę pojednania. Dodatkowo pierwszeństwo wyboru mediatora podkreśla znaczenie woli stron i ich samodzielności, co odgrywa istotną rolę również przy kształtowaniu treści ugody²⁶.

RODZAJE MEDIATORÓW

Ustawodawca w Kodeksie postępowania cywilnego sprecyzował dwa rodzaje mediatorów, czyli stałych mediatorów oraz mediatorów powoływanych *ad hoc*. Stali mediatorzy są wpisywani na listy mediatorów, a ustawodawca przewidział, że listy stałych mediatorów mogą prowadzić organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych oraz uczelnie²⁷. Należy zauważyć, że w praktyce organizacje pozarządowe prowadzące listy stałych mediatorów uzależniają dokonanie wpisu na listę od spełnienia dodatkowych wymogów przez osobę ubiegającą się o wpisanie na listę, takich jak np. odbycie wskazanego przez organizację szkolenia bądź posiadanie określonych kwalifikacji, jednakże praktyka ta nie odpowiada przepisom Kodeksu postępowania cywilnego²⁸. Natomiast zgodnie z § 3 zd. 2 art. 183² § 2 k.p.c. jest wymagane, ażeby wpis na listę został potwierdzony w formie pisemnej przez mediatora, a więc *a contrario*, wpis na listę nie wymaga zgody organizacji pozarządowej, która taką listę prowadzi, więc organizacja pozarządowa powinna wpisać daną osobę na listę stałych mediatorów, jeżeli tylko zgłosi swój akces. W pozostałym zakresie ustawa nie przewiduje istotnej dyferencjacji w przed-

²⁶ E. Rudkowska-Ząbczyk, E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego...*

²⁷ Art. 183² § 3 k.p.c.

²⁸ A. Góra-Błaszczkowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, tom I A: *Komentarz do art. 183² k.p.c., Art. 1-42412*, Warszawa 2020, SIP Legalis.

miotowym zakresie poza regulacją, że stały mediator może odmówić prowadzenia mediacji tylko z ważnych powodów, o których jest obowiązany niezwłocznie powiadomić strony, a jeżeli strony do mediacji skierował sąd, to powinien poinformować również sąd²⁹. Jednakże ustawa w art. 183² § 1 *in principio* k.p.c. stawia podstawowy wymóg prowadzenia mediacji przez osobę fizyczną, wobec tego mediatorem nie może być osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, w szczególności sąd nie może powierzyć przeprowadzenia mediacji ośrodkowi mediacyj-nemu³⁰.

Tak jak już wspominałam powyżej, organizacje pozarządowe i uczelnie mają wprowadzone w zakresie swoich zadań statutowych możliwości prowadzenia listy stałych mediatorów oraz tworzenia ośrodków mediacyjnych. Wpis na listę wymaga wyrażonej na piśmie zgody mediatora. Informację o listach mediatorów oraz o ośrodkach mediacyjnych organizacje pozarządowe i uczelnie przekazują prezesowi sądu okręgowego. Pragnę wskazać, że pomimo okoliczności, że Kodeks postępowania cywilnego podaje dwie podstawowe przesłanki, po spełnieniu których można zostać mediatorem, to jednak ustawa o ustroju sądów powszechnych³¹ zawiera opis wymagań, które powinien spełnić kandydat, składając wniosek o jego wpis do prezesa sądu okręgowego prowadzącego listę. Wobec tego do wniosku kandydat na mediatora powinien dołączyć oświadczenia lub dokumenty potwierdzające spełnianie przez niego warunków formalnych wymaganych ustawą USądP, czyli:

- 1) spełnia warunki określone w art. 183² § 1 i 2 k.p.c.,
- 2) ma wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji,
- 3) ukończył 26 lat,
- 4) zna język polski,
- 5) nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz
- 6) został wpisany na listę stałych mediatorów prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego³².

Ponadto powinien dołączyć informacje o liczbie przeprowadzonych mediacji, spis wydanych publikacji na temat mediacji, opinie ośrodków mediacyjnych lub osób fizycznych o posiadanej wiedzy i umiejętnościach w zakresie mediacji, dokumenty poświadczające posiadane wykształcenie, odbyte szkolenia z zakresu

²⁹ E. Rudkowska-Ząbczyk, E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego...*

³⁰ A. Bieliński, *Mediator w sprawach cywilnych – wybrane zagadnienia regulacji obcych i polskich*, ADR 2008, nr 3.

³¹ Ustawa Prawo do ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2001 nr 98, poz. 1070, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072); dalej: „USądP”.

³² Art. 157a ustawy Prawo do ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2001 nr 98, poz. 1070, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072).

mediacji oraz określające specjalizację³³. Natomiast organ po przeprowadzeniu weryfikacji wniosku dokonuje wpisu, który ma charakter decyzji administracyjnej. Ponadto art. 157a PrUSP przewiduje, że stały mediator powinien poza „umiejętnościami” „posiadać wiedzę (...) w zakresie prowadzenia mediacji”, stąd niewątpliwie mediator powinien mieć podstawową wiedzę co do istoty mediacji oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji, i to w sprawach takiego rodzaju jak sprawa, w której prowadzona jest mediacja³⁴.

Biorąc pod uwagę powyższe, sąd, kierując sprawę do mediacji, wyznacza do jej przeprowadzenia stałego mediatora z posiadanej listy mediatorów, a wyznaczony mediator ma obowiązek podjąć się mediacji. Jednakże ustawodawca przewidział, że stały mediator może odmówić prowadzenia danej mediacji, ale wyłącznie z ważnych i uzasadnionych powodów. W tych okolicznościach mediator jest obowiązany niezwłocznie powiadomić strony, jak również powinien poinformować sąd, jeżeli mediacja toczy się w wyniku postanowieniem sądu³⁵. Natomiast ustawa nie określa, jakie miałyby to być powody „uzasadnione” odmowy. W tym zakresie można jedynie przypuszczać, że dotyczą one m.in. konfliktu interesów, który uniemożliwiałby mediatorowi zachowanie bezstronności, przyczyn zdrowotnych, dłuższego wyjazdu, dużej liczby prowadzonych w danym czasie mediacji³⁶. Należy zauważyć, że wątpliwość może budzić brak analogicznej regulacji w stosunku do pozostałych grup mediatorów, którzy, jeżeli zostaną wskazani przez sąd lub wyznaczeni przez strony, nie mają obowiązku uzasadnić odmowy przeprowadzenia mediacji³⁷. Moim zdaniem uzasadnienie odmowy prowadzenia mediacji przez wskazanego mediatora nie powinno dotyczyć tylko mediatorów stałych, czyli wpisanych na listę, ale również mediatorów, którzy nie są nań wpisani. Miałoby to pozytywny wpływ zarówno na budowanie zaufania do zawodu mediatora, jak również profesjonalne podejście do przedkładanych spraw.

Reasumując tę część rozważań, konstatuje, że sąd przy wyznaczeniu mediatora w sprawie powinien brać pod uwagę zarówno specjalizację mediatora, jak i charakter sprawy, a przede wszystkim doświadczenie danego mediatora w prowadzeniu spraw w danych dziedzinach prawa, natomiast konsekwencją prawidłowego wyboru mediatora będzie korzystne rozwiązanie sprawy dla stron postępowania mediacyjnego, jak również dla wymiaru sprawiedliwości, gdyż jego profesjonalizm zapewni większą efektywność postępowań ugodowych³⁸. Wprowadzenie no-

³³ Ibidem, art. 157 d.

³⁴ M. Sychowicz, M. Rejda, A. Marciniak (red.), *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego do art. 1832 k.p.c.*, SIP Legalis 2020.

³⁵ K. Flaga-Gieruszyńska K.W. Baran (red.), *System prawa pracy*, tom VI: *Procesowe...*, s. 129.

³⁶ M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 1-505¹⁴*, tom I, Warszawa 2007, s. 328.

³⁷ A. Banaszewska, *Umowa mediatorska*, [w:] *Mediacja w sprawach gospodarczych. Praktyka – teoria – perspektywy*, red. A. Torbus, Warszawa 2015, s. 213.

³⁸ E. Gmurzyńska, *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007, s. 369.

welizacją z dnia 1 stycznia 2016 r. do Kodeksu postępowania cywilnego³⁹ możliwości weryfikacji stałych mediatorów przez prezesów sądów, jak również możliwość skreślenia z listy stałych mediatorów osób, które nie dają rękojmi należytego wykonywania tej funkcji, jest pozytywną nowelizacją, która dodatkowo utwierdza strony, które są kierowane przez sąd do postępowania mediacyjnego, że mediator, który będzie „zajmował się” ich sprawą, ma wiedzę i doświadczenie w danej dziedzinie.

Wskazanie wprost wymogów w stosunku do stałych mediatorów jest istotne, ażeby sądy, kierując strony do mediacji, mogły zagwarantować stronom postępowania najwyższą jakość świadczonych usług przez profesjonalnych mediatorów⁴⁰. Ponadto prowadzenie list stałych mediatorów przez prezesów sądów okręgowych umożliwia podniesienie stopnia zaufania sędziów oraz stron postępowania do mediatorów oraz ułatwi wybór mediatora⁴¹. Wskazane kompetencje mają wpływać na efektywność mediacji oraz ocenę wykonywanych usług mediacyjnych przez różne środowiska i mogą zostać zrealizowane w przypadku wprowadzenia warunków, które powinni spełniać mediatorzy oraz możliwość ich weryfikacji⁴².

Wobec tego obecnie w sądowym postępowaniu cywilnym mamy do czynienia ze:

- 1) stałymi mediatorami wpisanymi na listy stałych mediatorów prowadzone przez prezesów sądów okręgowych,
- 2) mediatorami wpisanymi na listy prowadzone przez organizacje pozarządowe oraz uczelnie, którzy będą stałymi mediatorami,
- 3) mediatorami wpisanymi na listy prowadzone przez organizacje pozarządowe oraz uczelnie, którzy nie będą stałymi mediatorami⁴³.

Informacje o ośrodkach mediacyjnych prowadzących listy stałych mediatorów można uzyskać w poszczególnych sądach okręgowych. Natomiast § 30 ust. 1 pkt 17, 18 i 19 RegSądP⁴⁴ doprecyzowuje, jakie czynności są wykonywane przez prezesa sądu i należy do nich przede wszystkim prowadzenie i udostępnianie listy stałych mediatorów oraz wykazów instytucji i osób uprawnionych do prowadzenia

³⁹ Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów z dnia 10 września 2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1595).

⁴⁰ Uzasadnienie projektu ustawy z 22 maja 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów z projektami aktów wykonawczych, druk sejmowy sejmu VII kadencji nr 3432, pkt II, art. 1, pkt 5, s. 13-14.

⁴¹ R. Morek, A. Budniak-Rogała, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 18³² k.p.c.*, red. E. Krześ-Marszałkowska, SIP Legalis 2021.

⁴² Ibidem. Regulacja wpisuje się w założenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych dotyczące zapewnienia odpowiedniej jakości mediacji (art. 4) oraz informacji o mediacji dla ogółu społeczeństwa (art. 9).

⁴³ M. Małczyk, [w:] Góra-Błaszczykowska, *KPC. Komentarz*, tom I, Legalis 2015, komentarz do art. 1832, Nb 9.

⁴⁴ Regulamin urzędowania sądów powszechnych z dnia 18 czerwca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1141); dalej: „RegSądP”.

postępowania mediacyjnego w sprawach karnych i nieletnich, udostępnianie list mediatorów przekazanych przez organizacje pozarządowe i uczelnie, organizowanie spotkań informacyjnych, dyżurów mediatorów oraz szkoleń z zakresu mediacji we współpracy z koordynatorem do spraw mediacji⁴⁵.

Reasumując tę część zagadnienia, należy dodać, że Kodeks postępowania cywilnego posługuje się formułą „mediator stały” i poprzez dokonanie takiego zapisu postanowienia pozwala na odróżnienie tegoż mediatora od mediatora *ad hoc*. Natomiast w sytuacji, gdy na liście stałych mediatorów nie będzie mediatora o określonej specjalności (np. w z zakresu prawa pracy), sąd ma możliwość wyboru odpowiedniego mediatora spoza tej listy, kierując się celem, jakim jest skuteczne przeprowadzenie postępowania mediacyjnego⁴⁶.

W tym miejscu powstaje pytanie, czy w przypadku spraw z zakresu prawa pracy mediator powinien posiadać dodatkowe kwalifikacje poza wskazanymi wprost w Kodeksie postępowania cywilnego. W mojej ocenie sąd, kierując strony do postępowania mediacyjnego, powinien zwrócić uwagę, żeby stały mediator, którego wyznacza do prowadzenia danej sprawy, posiadał odpowiednie kwalifikacje, zgodne z przedmiotem prowadzonego postępowania. Tym bardziej że mediacje w różnego rodzaju sprawach wymagają od mediatora różnego zakresu wiedzy oraz umiejętności, a przede wszystkim powinno się wymagać określonego doświadczenia w danej dziedzinie prowadzenia mediacji. W pełni na moją aprobatę zasługuje stwierdzenie, że w zależności od prowadzonej sprawy mediator powinien posiadać odpowiednie kwalifikacje⁴⁷. Prowadzenie spraw z zakresu prawa pracy jest zagadnieniem delikatnym, wrażliwym, jak również rzutującym na możliwość dalszej współpracy pomiędzy pracodawcą a pracownikiem. Ponadto sprawy z zakresu prawa pracy wymagają doświadczenia zawodowego i życiowego, które, w połączeniu właśnie z kwalifikacjami, ułatwią rozumienie sporu z zakresu prawa pracy, jak i znalezienie odpowiedniego sposobu jego rozwiązania. Z tego powodu moim zdaniem mediator, skierowany do prowadzenia sprawy pracowniczej, powinien posiadać szczególną wiedzę w sprawach pracowniczych, w tym znajomość co najmniej Kodeksu pracy, jak również innych przepisów niezbędnych do swobodnego poruszania się przez niego w sferze spraw pracowniczych, tym bardziej że pomaga on przy sporządzaniu ewentualnej ugody. Jednakże zdolności interpersonalne również są niezmiernie ważne, gdyż przekrój stron postępowania, jak również rozpatrywanego zagadnienia z zakresu prawa pracy mogą być niezmiernie zróżnicowane i wymagające zdolności przede wszystkim interpersonalnych. Zdaniem

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 10, Warszawa 2019, s. 391.

⁴⁷ A. Jakubiak-Mirończuk, *Zmiany zachodzące w charakterze form alternatywnego rozwiązywania sporów sądowych – rozwój idei „zarządzania sporem”*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2008, nr 4, s. 63 i n.

Ch. Moore'a „mediatorzy muszą budować wiarygodność wobec osób będących w konflikcie, stwarzając podstawy do oczekiwań, że mediator i procedura mediacyjna pomogą im skutecznie rozwiązać sporne zagadnienia”⁴⁸.

ZASADY OBOWIĄZUJĄCE MEDIATORA

Powyżej wskazywałam na możliwość zgłoszenia przez mediatora „uzasadnionej” odmowy prowadzenia mediacji – ma to niewątpliwie związek w znacznym stopniu z postanowieniami ustawy procesowej, zgodnie z którymi mediator powinien zachować bezstronność przy prowadzeniu mediacji (art. 183³ § 1 k.p.c.)⁴⁹. Zasada bezstronności jest najistotniejszą zasadą obok zasady poufności, której powinno się przestrzegać w mediacji. Co jest istotne – chociaż jest to jedna z podstawowych zasad mediacji, ustawodawca nie wprowadził instytucji wyłączenia mediatora, być może z tego powodu, że strony mogą w każdym czasie dokonać zmiany mediatora. Należy zauważyć, że w doktrynie pojawiają się postulaty, że *de lege ferenda* należałoby zastanowić się nad wprowadzeniem przepisów dających możliwość wyłączenia mediatora przez strony w celu zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowania mediacyjnego⁵⁰. W tym zakresie M. Białecki uważa, że można by brać jako kryterium fachowość prowadzenia postępowania mediacyjnego, dodatkowo można by odwołać się do regulacji w zakresie arbitrów, czyli że mediator mógłby być wyłączony tylko wtedy, gdyby zachodziły okoliczności, które budziłyby uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności lub niezależności, a także wtedy, gdy nie miałby on kwalifikacji określonych w umowie stron bądź kwalifikacji wymaganych do prowadzenia mediacji w określonego rodzaju sprawach⁵¹.

Istotnym zagadnieniem, które należy poddać analizie, jest fakt, że mediator, obok innych osób biorących udział w postępowaniu, jest obowiązany zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z tego obowiązku. Ponadto z zachowaniem tajemnicy związana jest również negatywna przesłanka w byciu świadkiem przez mediatora co do faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z obowiązku zachowania tajemnicy mediacji⁵². Natomiast bezskuteczne jest powoływanie się w toku postępowania przed sądem lub sądem polubownym na propozycje ugodowe, bądź na jakiegokolwiek wzajemne ustępstwa

⁴⁸ C.W. Moore, *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Warszawa 2012, s. 101.

⁴⁹ K. Flaga-Gieruszyńska, K.W. Baran (red.), *System prawa pracy*, tom VI: *Procesowe...*, s. 129.

⁵⁰ M. Białecki, *Wyłączenie mediatora*, [w:] M. Białecki, *Mediacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.

⁵¹ Ibidem.

⁵² K. Flaga-Gieruszyńska, K.W. Baran (red.), *System prawa pracy*, tom VI: *Procesowe...*, s. 132.

lub inne oświadczenia, które były składane w postępowaniu mediacyjnym⁵³. Należy zauważyć, że ustawodawca przewidział w systemie prawa instrumenty niwelujące negatywne skutki niewłaściwego wykonywania zobowiązań zawodowych przez mediatora, które to obowiązki mają istotny wpływ na przebieg mediacji, jak i faktów, których dowiedział się w trakcie trwającej mediacji⁵⁴. Natomiast w przypadku niedochowania poufności przez mediatora ponosi on odpowiedzialność cywilną za szkodę wyrządzoną naruszeniem tajemnicy mediacji. Przede wszystkim w tym przypadku chodzi o szkodę powstałą w wyniku naruszenia postanowień umowy o przeprowadzenie mediacji (art. 471 k.c.). W tym zakresie będzie trzeba dokonać oceny standardów i poziomu staranności czynności wykonywanych przez mediatora (art. 355 k.c.), przy czym powinno się brać pod uwagę wyznaczone dla zawodu mediatora standardy fachowości, bezstronności, neutralności oraz poufności. Ponadto mediator ponosi odpowiedzialność deliktową z art. 415 k.c., pod warunkiem że zaistnieją jej przesłanki⁵⁵.

PRZESŁANKI WYŁĄCZENIA MEDIATORA I KONSEKWENCJE ZWIĄZANE Z BRAKIEM WYMAGANYCH UPRAWNIENI

Należy zauważyć, że ustawodawca wprowadził do Kodeksu postępowania cywilnego również przesłanki wyłączenia mediatora. Wobec tego mediatorem nie może być osoba prawna, jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej (art. 33 i 33¹ § 1 k.c.), ośrodek mediacyjny, organizacja pozarządowa. Ponadto ustawodawca wprost wskazał, że mediatorem nie może być sędzia, jednakże nie dotyczy to sędziów w stanie spoczynku z tym wyjątkiem, że w przypadku jeżeli w sądzie w ramach swojej poprzedniej działalności zawodowej prowadził mediację w danej sprawie, to podlega on wyłączeniu⁵⁶. Należy zauważyć, że podobne ograniczenie znajduje się w regulacji dotyczącej wymagań dla arbitrów z art. 1170 § 2 k.p.c. Jednakże w przypadku arbitrów wyłączenie do bycia arbitrem wyrażone jest wprost, że chodzi o sędziego w sądzie państwowym, natomiast w regulacji dotyczącej mediacji jest mowa o wykonywaniu zawodu sędziego. Z tego powodu powstaje wątpliwość, czy w przypadku mediacji chodzi o sędziego w węższym tego słowa rozumieniu, czy może w szerszym. Szersze znaczenie mogłoby sugerować wyłączenie od prowadzenia mediacji arbitrów, którzy są w świetle art. 1169 § 1 „sędziami sądu polubownego”. Natomiast za węższym znaczeniem przemawia

⁵³ Szerzej: A. Krasuń, *Realizacja zasad postępowania mediacyjnego w sprawach pracowniczych*, ADR 2020, nr 3, s. 45 in.

⁵⁴ K. Flaga-Gieruszyńska, K.W. Baran (red.), *System prawa pracy*, tom VI: *Procesowe...*, s. 132.

⁵⁵ M. Pazdan, *Prawa i obowiązki oraz odpowiedzialność cywilna mediatora*, [w:] *Odpowiedzialność cywilna. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Adama Szpunara*, red. M. Pyziak-Szafnicka, Kraków 2007, s. 385-386.

⁵⁶ K. Flaga-Gieruszyńska, K.W. Baran (red.), *System prawa pracy*, tom VI: *Procesowe...*, s. 132.

spojrzenie na system procedury cywilnej, gdzie słowo „sędzia” w Kodeksie postępowania cywilnego używane jest w kontekście spraw cywilnych.

Biorąc jednak pod uwagę brak czytelnych wskazówek ustawodawcy i względów merytorycznych przemawiających za odmiennym traktowaniem w tym zakresie mediatorów i arbitrów, nie ma podstaw do opowiedzenia się za którąkolwiek z powyższych interpretacji⁵⁷.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, a przede wszystkim wpływ posiadanych kwalifikacji przez mediatora na prowadzenie postępowania cywilnego, na zakończenie warto przyrzeć się konsekwencjom braku kwalifikacji podmiotowych po stronie mediatorów. Jednakże w tym zakresie nie ma jednolitych głosów w doktrynie. Pojawiają się w niej liczne dyskusje dotyczące konsekwencji przeprowadzenia mediacji przez osobę niespełniającą kodeksowych wymagań, np. pozbawioną praw publicznych. Jednakże w doktrynie znajduje się również pogląd, że brak pełni praw publicznych nie powoduje wadliwości postępowania mediacyjnego i samej ugody⁵⁸.

W mojej opinii P. Telenga⁵⁹ słusznie kwestionuje takie stanowisko. Pomimo okoliczności, iż postępowanie mediacyjne nie jest sformalizowane, to jednak w Kodeksie postępowania cywilnego wskazane są pewne wymagania w odniesieniu do samego postępowania mediacyjnego, takie jak przepisy dotyczące spisania protokołu czy dotyczące zawarcia ugody, np. art. 183² § 1 i 2, art. 183¹¹ zd. 1, art. 183¹², 183¹³. P. Telenga nie ma wątpliwości, że mediator, nieposiadający pełnej zdolności do czynności prawnych, nie może sporządzić ważnego protokołu z przebiegu postępowania mediacyjnego, natomiast protokół niezbędny jest do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Trafnie argumentując to, że ugoda zawarta przed osobą, która nie jest w stanie pełnić funkcji mediatora, nie powinna podlegać zatwierdzeniu przez sąd⁶⁰. Jednakże ta okoliczność w mojej ocenie powinna zostać podniesiona na etapie zatwierdzania przedłożonej ugody i zweryfikowana przez sąd. Co istotne, pomimo okoliczności, że utrudniona jest możliwość uzyskania samodzielnie przez strony postępowania mediacyjnego informacji o korzystaniu przez wybranego przez strony mediatora z pełni praw publicznych, ustawodawca nie zdecydował się zrezygnować z tego kryterium w stosunku do mediatorów, pomimo okoliczności, iż od października 2005 r. ustawodawca zrezygnował z tego kryterium w stosunku do arbitrów⁶¹. Wobec tego w tym zakresie brak jest korelacji ze zmianami legislacyjnymi dotyczącymi sądownictwa polu-

⁵⁷ R. Morek, *Mediacja i arbitraż (art. 1831-18315, 1115-1277 KPC). Komentarz*, Warszawa 2006.

⁵⁸ Ibidem, s. 51.

⁵⁹ P. Telenga, *Komentarz do art. 1832*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 1-729*, tom I, red. A. Jakubecki, stan prawny na 1.09.2017 r., LEX 2017.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Art. 1170 § 1 k.p.c.; d. art. 699 § 1 k.p.c. wymagał, aby arbiter korzystał „w pełni z praw publicznych i obywatelskich praw honorowych”.

bownego⁶². Jedni podnoszą, że sama okoliczność, że ugoda, do której doszło na skutek mediacji, została zawarta przed osobą, która nie mogła być mediatorem, nie powoduje automatycznie jej nieważności, jednakże uważają, że może mieć znaczenie np. przy ocenie, czy ugoda jest nieważna jako zawarta pod wpływem błędu⁶³. Podobne stanowisko wyraża R. Morek, który wskazuje, że przeprowadzenie mediacji przez osobę niespełniającą kodeksowych wymagań nie powoduje wadliwości postępowania mediacyjnego i samej ugody, gdyż to nie mediator rozstrzyga spór, a same strony są autorami zawartej ugody⁶⁴. W takim razie zagadnieniem problematycznym wydaje się okoliczność, czy w przypadku zawarcia ugody przed mediatorem, który nie miał odpowiednich uprawnień wskazanych w Kodeksie postępowania cywilnego, można odmówić zatwierdzenia ugody bez dalszego wyjaśnienia sprawy. W tym zakresie warto przeanalizować brzmienie art. 183¹⁴ § 3 k.p.c., który egzemplifikuje przesłanki odmowy nadania ugodzie klauzuli wykonalności bądź odmowy zatwierdzenia ugody następuje wtedy, gdy ugoda jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa, a także gdy jest niezrozumiała lub zawiera sprzeczności. W takim przypadku istotna jest okoliczność, czy ugoda zawarta przed osobą, która nie posiada kwalifikacji podmiotowych do pełnienia funkcji mediatora, jest ugodą sprzeczną z prawem, bądź też można jej postawić zarzut sprzeczności z zasadami współżycia społecznego albo nakierowanie na obejście prawa. Odpowiadając na tak postawione pytanie, należy poddać analizie, czy sprzeczność ugody z prawem ma miejsce tylko wtedy, gdy sama treść ugody sprzeciwia się określonej normie prawnej, czy również wtedy, gdy nie zostały zachowane sformułowane w ustawie ustawowe formalne warunki zawarcia takiej ugody, a w szczególności wymogi dotyczące kwalifikacji podmiotowych mediatora⁶⁵. Jeżeli zatem ugoda w sprawie cywilnej została zawarta przed osobą nieposiadającą pełni praw publicznych lub pełnej zdolności do czynności prawnych, to zasadna wydawałaby się odmowa zatwierdzenia takiej ugody przez sąd.

PODSUMOWANIE

Podsumowując powyższe rozważania, uważam, że osoba mediatora jest istotnym ogniwem łączącym strony w postępowaniu mediacyjnym. Dlatego tak ważne jest, kogo strony albo sąd kierujący strony do postępowania mediacyjnego wskażą jako mediatora, od którego kwalifikacji nie tylko merytorycznych, ale i interper-

⁶² Ibidem.

⁶³ Zob. K. Piasecki, A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, tom 1, Warszawa 2014, Legalis.

⁶⁴ R. Morek, *Mediacja i arbitraż (art. 1831-18315, 1154-1217 KPC). Komentarz*, Warszawa 2006, s. 51.

⁶⁵ R. Morek, *Mediacja w sprawach cywilnych*, Warszawa 2012, s. 84 i n.

sonalnych, a przede wszystkim zaangażowania w sprawę, zależeć będzie zawarcie ewentualnej ugody i zakończenia sporu pomiędzy stronami. Zakończenie sporu pomiędzy stronami w sprawach z zakresu prawa pracy jest istotnym elementem, ponieważ bardzo często strony postępowania mediacyjnego będą jeszcze funkcjonować w jednej przestrzeni. Z tego powodu moim zdaniem mediator, skierowany do prowadzenia sprawy pracowniczej, powinien posiadać szczególną wiedzę w sprawach pracowniczych, w tym znajomość co najmniej Kodeksu pracy, jak również innych przepisów niezbędnych do swobodnego poruszania się przez niego w sferze spraw pracowniczych, tym bardziej że pomaga on przy sporządzaniu ewentualnej ugody.

Bibliografia

Literatura:

Banaszewska A., *Umowa mediatorska*, [w:] *Mediacja w sprawach gospodarczych. Praktyka – teoria – perspektywy*, red. A. Torbus, Warszawa 2015.

Białecki M., *Wylączenie mediatora*, [w:] M. Białecki, *Mediacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.

Bieliński A., *Mediator w sprawach cywilnych – wybrane zagadnienia regulacji obcych i polskich*, ADR 2008, nr 3.

Bieńkowska, E. Mazowiecka L., *Kontrowersje wokół polskich regulacji prawnych dotyczących mediacji i mediatorów*, [w:] *Sąd dla obywatela – alternatywne rozwiązywanie sporów i rola sądów karnych*, red. A. Adamska-Gallant, J. Przygucki, Warszawa 2010.

Bobrowicz M., *Mediacje gospodarcze – jak mediuwać i przekonywać*, Warszawa 2004.

Flaga-Gieruszyńska K., Baran K.W., *System Prawa Pracy*, tom VI: *Procesowe prawo pracy*, Warszawa 2016.

Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 10, Warszawa 2019.

Gmurzyńska E., *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007.

Góra-Błaszczkowska A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, tom I A: *Komentarz do art. 183³ k.p.c. Art. 1-424¹²*, Warszawa 2020, SIP Legalis.

Jakubiak-Mirończuk A., *Zmiany zachodzące w charakterze form alternatywnego rozwiązywania sporów sądowych – rozwój idei „zarządzania sporem”, „ADR. Arbitraż i Mediacja”* 2008, nr 4.

Kalisz A., Zienkiewicz A., *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*, Warszawa 2014.

Krasuń A., *Realizacja zasad postępowania mediacyjnego w sprawach pracowniczych*, ADR 2020, nr 3.

Malczyk M., [w:] A. Góra-Błaszczkowska, *KPC. Komentarz*, tom I, Legalis 2015, komentarz do art. 183², Nb 9.

Marek A., *Mediacja – sposób rozwiązywania sporów pracowniczych*, „Służba Pracownicza” 2008, nr 3.

Moore Ch.W., *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Warszawa 2012.

Morek R., Budniak-Rogała A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 183² k.p.c.*, red. E. Krześ-Marszałkowska, SIP Legalis 2021.

Morek R., *Mediacja i arbitraż (art. 183¹-183¹⁵, 1154-1217 KPC). Komentarz*, Warszawa 2006.

Morek R., *Mediacja w sprawach cywilnych*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmuryńska, R. Morek, Warszawa 2009.

Morek R., *Mediacja w sprawach cywilnych*, Warszawa 2012.

Pazdan M., *Prawa i obowiązki oraz odpowiedzialność cywilna mediatora*, [w:] *Odpowiedzialność cywilna. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Adama Szpunara*, red. M. Pyziak-Szafnicka, Kraków 2007.

Piasecki K., Marciniak A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, tom 1, Warszawa 2014, Legalis.

Rudkowska-Ząbczyk E., Marszałkowska-Krześ E. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 183⁹ k.p.c.*, wyd. 29, SIP Legalis.

Sychowicz M., Rejda M., Marciniak A. (red.), *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego do art. 183² k.p.c.*, SIP Legalis 2020.

Telenga P., *Komentarz do art. 1832*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 1-729*, tom I, red. A. Jakubecki, stan prawny na 1.09.2017 r., LEX 2017.

Uliasz M., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 1-505¹⁴*, tom I, Warszawa 2007.

Uliasz R., *Kwalifikacje podmiotowe arbitrów i mediatorów*, ADR 2014, nr 4/ 2014.

Akty normatywne:

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 1575).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r., poz. 1444).

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2021 r., poz. 53).

Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. z 2019 r., poz. 1158).

Druk sejmowy nr 3213, Sejm IV Kadencji.

Ustawa Prawo do ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2001 nr 98, poz. 1070, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072).

Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów z dnia 10 września 2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1595).

Uzasadnienie projektu ustawy z 22 maja 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów z projektami aktów wykonawczych, druk sejmowy Sejmu VII kadencji nr 3432.

Regulamin urzędowania sądów powszechnych z dnia 18 czerwca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1141).